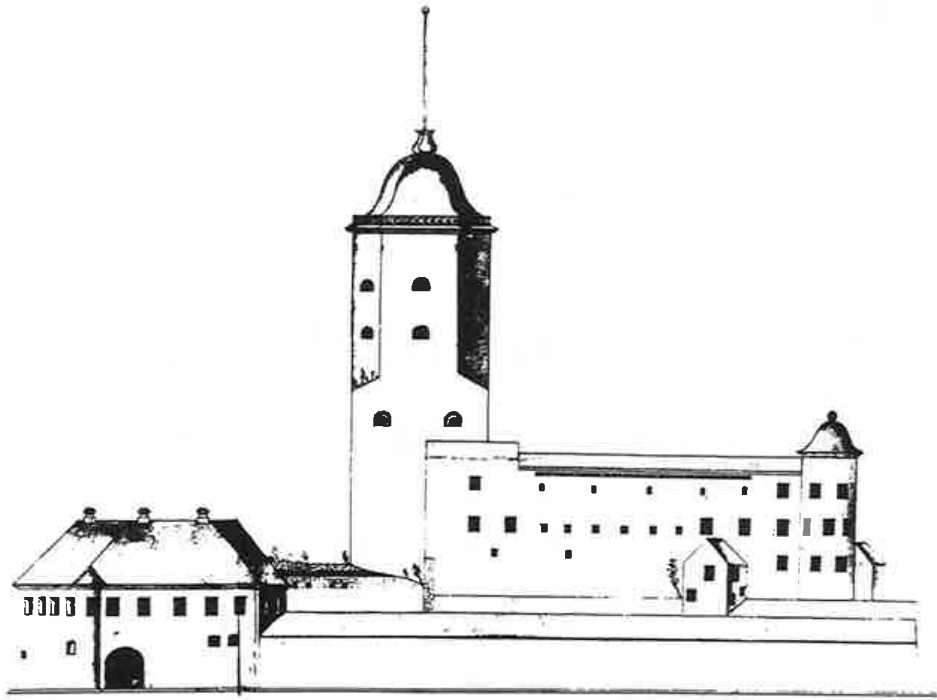

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
10

HELSINKI 1992

Vuonna 1993 700 vuotta täyttävä Viipurin linna v. 1797.

ISBN 951-96575-0-9

 Etelä-Saimaan Kustannus Oy - Lappeenranta 1992

Robert Orava (kirj. 1965)

Kirkkomuistelmia

Lapsuuden ajan muistoni, joihin läheisesti kuuluvat myöskin muistot kirkosta ja seurakunnasta, liittyvät Viipuriin, jossa olen syntynyt ja asunut aina siihen asti kun Viipuri sotien johdosta menetettiin. Muistoni kirkkoon ja seurakuntaan johtuvat ensiksi siitä, että lapsena ollessani 1890-luvulla ja sitä ennenkin asuimme kaupunki- ja maaseurakuntien yhteisen kirkon, sittemmin vanhan kirkon nimellä kulkeneen entisten Mustainveljesten luostarin kirkon äärellä, ensin kirkon kellotapulia vastapäätä olleessa talossa ja sen jälkeen aivan itse kirkkoa vastapäätä, Keisarinkadun varrella, kadun ja kirkon välillä olleen torin, myöhemmin Vanhaksi Munkkitoriksi nimetyn torin laidassa. Kiintymykseni kirkkoon, paitsi tästä asuinpaikasta, johtui myöskin siitä, että vanhempani ja varsinkin äitini kuuluivat niin sanottuun kirkkokansaan, joiden pyrkimyksenä oli saada lapsensakin kirkon ystäviksi. Niinpä aivan kouluikäisestä lapsesta lähtien olin säännöllinen kirkkossakävijä. Kun olin ihastunut urkujen soittoon ja urkurin ihmeteltävään taituruuteen urkujen käsittelyssä, oli paikkani aina lehterillä lähellä urkuja.

Sittemmin muualle kaupunkiin muutettuamme, vaikka kaupunkiseurakunnalla oli jo oma kirkkonsa, tunsin aina vetäymystä tähän lapsuuteni vanhaan kirkkoon, jossa usein kävin. Sen ajan kirkossa ja erityisesti lehterillä näkemistäni seurakuntalaisista muistan Hiekan sikuritehtaan hoitaja Aleksander Siitosen, joka koko perheensä kanssa aina jokaisena pyhäpäivänä nähtiin tutussa paikassaan urkulehterillä, olihan perhe tunnettua laulajaväkeä. Myöskin monet muut ahkerat kirkkossakävijät ovat vieläkin mielessäni. Muistan Lauri Voipion, jonka paikka aina oli miesten puolen lehterin laidassa lähellä saarnatuolia. Hänen kohdallaan muistan erään tapauksen. Kirkonpalvelija Juhana Houni kantaessaan lehterillä kolehtia kohdalleni ehtiessään ilahtuneena korvaani kuiskasi: tuomari Voipio pani kaksi markkaa. Olihan siihen aikaan 1900-luvun alussa tällainen raha varsin suuri kolehtirahana.

Papeista muistan seurakuntien kappalaiset K.G. Sirénin ja Edvin Fabritiuksen, joista Sirén oli erikoisesti pidetty evankelisena sanan julistajana ja muutenkin hengellisen elämän sieluna Viipurissa. Pastori Fabritius taas oli maineikas messupappi, jonka komea ja kantava ääni täytti niin hyvin tämän vanhan kirkon kuin uudenkin kirkon joka sopen. Erityisesti muistan hänen messuamansa Herran siunauksen, jonka veroista sävelmää en ole sen

jälkeen kuullut. Muistan senkin kun Onni Herman Ronimus papiksi valmistuttuaan kotiseurakuntansa kirkossa piti ensimmäisen saarnansa tekstinä: En minä häpeä Kristuksen evankeliumia.

Evankelisella liikkeellä oli voimakas jalansija Viipurissa. Sen järjestämällä kesäisillä evankelijajuhlilla oli aina runsas osanotto. Kirkot olivat aina tungokseen asti täynnä. Kun kirkoissa ei kaikille riittänyt istuinsijaa, monilla oli oma kokoonpantava tuolinsa mukanaan. Sellainen tapa kuului olleen Helsingissäkin. Virsikirjan ohella siihen aikaan ennen Hengellisten laulujen ja virsien ilmestymistä kirkollisissa piireissä käytettiin Sionin kannel-nimistä laulukirjaa, minkä laulukirjan tunnetuimmat laulut sisältyvät nyt myös Hengellisiin lauluihin ja virsiin.

Kirkossa käynti Viipurissa siihen aikaan oli yleensä hyvä. Myöhemmin tämä vielä paranikin. Kaupunkiseurakunnan kirkko, sittemmin tuomiokirkko, oli suurin piirtein katsoen aina täynnä. Aikaisemmin vallinnut paha tapa tulla kirkkoon myöhästyneenä ja lähteä sieltä ennen jumalanpalveluksen päättymistä oli vähitellen korjaantunut.

Vanhaa kirkkoa vielä muistellessani tulee mieleeni minua vanhemman ystäväni evakkomatkan jälkeen myöskin Helsinkiin naapurikseni Meilahden seurakuntaan kotiutuneen hartaan seurakuntamiehen Julius Wennströmin kertoma muistelmä. Jo oppikoulua Viipurissa käydessään oli hänellä samoin kuin eräillä muillakin hänen koulutovereillaan tapana säännöllisesti käydä kirkossa. Näilläkin oli mieluisana paikkana kirkossa kanttorin lehteri, urkujahan ei siihen aikaan vielä tässä kirkossa ollut. He istuivat aina määrättyssä paikassa kanttorin selän takana. Kerran kanttori Filip Ronimuksen virttä veisatessa hän kuuli takanaan olleesta poikajoukosta tirsuntaa, minkä vuoksi hän kääntyi ja tarttui lähimpänä istuneen kertojan tukkaan puistellen tätä rajusti, jonka jälkeen kanttori, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut, jatkoi virttään. Kertoja, joka jo lapsesta lähtien oli ollut kiltti poika ja tirsukumiseen syytön, sai toisten rangaistuksen kärsiä. Tämä tukistelu ei suinkaan ollut kertojalle silloin hauskaa, mutta perästäpäin hän muisteli sitä ainutlaatuisena elämänsä muistona.

Kun yleensä, varsinkin maaseudulla, on ollut tapana, että papit asuvat kirkon lähellä, oli asianlaita Viipurissakin sellainen, että papeista Sirén ja Fabritius asuivat aivan kirkon vierellä. Sirénin koti oli kirkkotornin laidassa historiasta tunnetun Rehbinderin talossa, kun taas Fabritius asui vieläkin lähempänä kirkkoa entisessä Zagelin kartanossa.

Lempi Jääskeläisen kirjan ”Kevät vanhassa kaupungissa” kansikuvassa näkyvä Munkkitoria esittävä kaunis kuva, jossa näkyy myöskin Fabritiuksen asuntona ollut kaksikerroksinen keltainen kivitalo, jota usein katselen, tuo aina mieleen lämpimän tuulahduksen tästä vanhasta kirkosta ja sen muistorikkaasta tienoosta.

Viipurin seurakunnalliseen elämään kuuluneen Viipurin luterilaisen rukoushuoneyhdistyksen perustamisesta ja toiminnasta kerron tähän yhteyteen kuuluvana. Wiipurin Lutherilainen Rukoushuoneyhdistys — Wiborgs Lutherska Bönehusförening- niminen yhdistys, jonka tarkoituksena oli edistää seurakunnan maallikkojäsenten osanottoa seurakunnalliseen elämään, perustettiin vuonna 1888. Yhdistyksen pyrkimys ilmeni sen sääntöjen 2:ssa §ssä, mikä kuului näin:

”Yhdistyksen tarkoitus on Jumalan avulla työskennellä Jumalan sanan viljelemisen edistämiseksi Viipurin kaupungissa ja sen ympäristössä, perus-

taen vaikutuksensa Evankelis-Lutherilaisen kirkon tunnustukselle ja opille.

Tarkoituksenaan saavuttamiseksi toimeenpanee yhdistys lutherilaisten pappien tai yhdistyksen hallituksen hyväksymäin maallikkojen johdolla hartaushetkiä vuokrahuoneissa tai rakentamissaan rukoushuoneissa sekä pitää kaupan pääasiallisesti uskonnollista kirjallisuutta sekä paperia ja kirjoitusvälineitä.”

Yhdistyksen toiminta taloudellisesti edistyi niin, että sille vuonna 1892 kaupungin keskeiselle paikalle Pohjolankadun ja Maununkadun kulmaan kaupungilta saadulle laajalle tontille valmistui oma talo, jossa oli suuri kokoussali — rukoushuone —, kirjakaupan huoneisto sekä asuntojakin. Tämän rakennustyön urakoitsijana oli yhdistyksen perustajiin kuulunut rakennusmestari Anders Wiklund, sama, joka rakensi kaupungin suomalaisen seurakunnan uuden kirkon.

Varojen keräämistä yhdistyksen toimintaa varten johti yhdistyksen perustajain rouvat Miina Sirén, Mathilda Sandman, Emilie Grönroos ja Emma Wiklund. Varojen kerääminen tapahtui keräyslistoilla ja vuosittain toimeenpannuilla myyjäisillä eli basaareilla, joiksi tällaisia myyjäisiä siihen aikaan kutsuttiin, kun bazar-sanalle ei vielä oltu keksitty suomenkielistä vastinetta. Samaa tarkoitusta varten toimi myöskin ompeluseura, johon osanotto oli suuri. Tämä ompeluseura valmisti myyjäisissä myytäviä tavaroita. Minun äidilläänikin oli aina keräyslista ja kuului hän ompeluseuraankin.

Kun Viipurin kaupungin suomalaisen seurakunnan piirissä katsottiin tarpeelliseksi kirkon lisäksi seurakunnallisen toimintatalon aikaansaamista, jossa niin kutsuttua vapaata seurakunnallista toimintaa voitaisiin suorittaa, rukoushuoneyhdistys lahjoitti hankkeen toteuttamiseksi seurakunnalle kiinteistönsä, jolle tontille seurakunta sitten rakensi ajanmukaisen seurakuntatalon, jossa oli suuri seurakuntasali, kerhohuoneita ja seurakunnan työntekijäin asuntoja. Yhdistys kuitenkin edelleenkin jatkoi kirjakauppatoimintaansa aina alueluovutukseen saakka. Yhdistyksen kirjakaupan jäljelle jääneet varat luovutettiin yhdistyksen toiminnan vuonna 1952 lakatessa. Järvenpään seurakuntaopistolle stipendira hastoksi opiston viipurilaisille ja karjalaisille opiskelijoille.

Vielä muistelen kirkkokuoro toimintaa. Urkuri Emil Sivorin vuonna 1893 palattua pitkäaikaiselta opintomatkaltaan Saksasta hän sieltä saamansa innoituksen valtaamana perusti Viipuriin kirkkokuoron, jossa altoääntä laulavina oli poikia. Minäkin 13-vuotiaana tulin kuoroon, johon kuuluin äänenmurrokseen asti. Miesäänien runkona oli samaan aikaan Sivorin perustaman lukkari- ja urkurikoulun oppilaat. Näistä muistan sittemmin lahjakkaana hengellisten laulujen säveltäjänä tunnetun Primus Leppäsen. Kuoron varsinainen ensimmäinen esiintyminen tapahtui kaupunkiseurakunnan uuden kirkon vihkiäisissä ensimmäisenä adventtina vuonna 1893, jolloin kirkon vihkimisen toimitti Porvoon hiippakunnan piispa Herman Råbergh. Kirkon urkujen vihkiäisissä maaliskuussa 1895 kuoro muun muassa esitti Hallelujakuoron Händelin oratoriosta Messias. Tuolloin esitti laulajatar Naemi Ingman-Starck yksinlaulua ja uruissa oli Helsingin Johanneksen kirkon urkuri Oskar Merikanto.

Arvokkaana muistona tähän kirkkokuoroon kuulumisestani säilytän saamani hopeaista kuoron merkkiä.